

Възпитанието в дух на целомъдрие като основа на нравственото възпитание

Свещеник Артемий Владимиров

А който съблазни едного от тия малките, които вярват в Мене, за него е по-добре да му надянат воденичен камък на шията и да го хвърлят в морската дълбочина.

(Мат. 18:6)

За повредеността на детската душа в последно време много се говори в обширната книга “Посмъртни пророчества” на преподобния Нил Мироточиви, Атонски подвижник от XVI век. В нея свети Нил свидетелства, че най-невинните и нежни създания нашите деца в края на времената със своята злоба и лукавство ще надминат не само възрастните, но и демоните. И деянията и мислите на подрастващото поколение ще бъдат толкова зложитри, пророкува свети Нил, че на падналите сили дори няма да им се налага да изкушават децата с външни примамки. Те по своята свободна воля ще изпълняват всичко това, което дяволът би поискал от тях с помощта на своите слуги злите духове.

Анализирайки нравственото състояние на училищата в различни страни на света, можем да констатираме, че най-близо до описаната перспектива стои най-“прогресивната” страна в света Америка. Същата тази страна, която сега се опитва да “помогне” на нашата материално небогата държава да финансира програмата за така наречената сексуална просвета на учениците. По свидетелство на американски специалисти, изучаващи училищното дело, държавното училище в Америка е загинало, и то окончателно. Здравомислещите хора (и не само вярващите) полагат всички усилия да не дават децата си в държавно училище, но да ги възпитават у дома или частно. Повече от 80 процента от децата, завършили американско държавно училище, срещат големи трудности в осмислянето на художествен текст на английски език; около 90 процента американски младежи и девойки не могат да усвоят технически текст. Откъде произлиза това? Не само от факта, че учителите са неспособни, но преди всичко от упадък на нравствената атмосфера в училището, която се намира изцяло в зависимост от програмата за сексуално възпитание, и по-точно казано, от развращаването на децата.

Европа, за съжаление, в това отношение е близо до Америка, защото сега и във Франция, и в Дания, и в Холандия децата от втори-трети клас са задължени да посещават уроци, на които с помощта на макети и външни изобразителни средства дипломирани развратници (така ще ги наречем от

християнска гледна точка) учат децата на това, какво става с хората, сменящи партньорите си като носни кърпички.

Сега този експеримент започва да се провежда и в някои “напредничави” училища в Москва и други градове на Русия. Научихме, че в много отдели на районното образование вече са събрани съответните учебници, богато илюстрирани, и за сметка на държавата са осигурени контрацептиви, които трябва да се разпространяват между децата или след посещение на тези занятия, или едновременно с училищните обеда, което вече се практикува в едно московско училище.

И така, моето малко слово е посветено на уроците по целомъдрие като основа на нравственото възпитание на личността. В нашето крайно нецеломъдрено време мисля, че не е излишно да напомним за това, че най-великите учени, гениите на техническата мисъл, много дейци на изкуството, да не говорим за духовните учители на човечеството, като правило, са били морално чистоплътни; бидейки верни мъже на своите жени, те през целия си живот са изповядвали високо нравствена, духовна култура. До какво води нецеломъдрието, половата разпуснатост, ви е добре известно. Но все пак е необходимо да говорим за това.

Сега много светски лекари проповядват на нашите деца, че ръкоблудието (Бит. 38:410) е нещо напълно естествено, позволено и дори необходимо за правилното полово развитие. Не! И три пъти не! Може ли да се признава за полезно това, което води до импотентност, идиотизъм, деградация на личността? Плътският грях е свързан със загуба на девството, невинността, целомъдрието, което има и своите последствия – духовни, медицински и нравствени.

Духовни последици. Плътският грях, осъществен първо в мисълта, а след това и на дело (има се предвид всичко, което е извън благословеното от Бога съпружество), отделя нашата природа от вечния живот, и в пряк, и в преносен смисъл я хвърля в тъмното царство на вечното отчуждение от Бога. Църквата в продължение на цялото си историческо съществуване е определяла строго наказание за блудниците, макар че никой от Светите Отци не е писал за особени наказания на детските престъпници в тази област. Не се ли събира днес Международната асоциация по семейно планиране и нейният руски вариант, сестрата фирма, за да допълнят и развият закона за отделяне на училищата и децата от Църквата и от Бога? Не се ли стреми, изгонвайки свещениците от училищата, да замърси душите и телата на децата с блудни мерзости? Няма да е излишно да напомним, че в 1918 г. Руската Православна Църква е произнесла анатема над всички, подкрепили ленинския декрет “За отделянето на Църквата от държавата и на училището от Църквата”.

Към духовните последствия от този грях следва да се отнесе и общото разтление на човешката природа и невъзможността за встъпване на съгрешилите с блуден грях християни в служение на Църквата, защото пастирското служение задължително изисква непорочност. А нали, ако никой от нашите деца не да поиска да стане свещеник, монах, майка жена на свещеник, то откъде ще вземем интелектуални, нравствени сили за просвета на народа? Греховете на неверието и блуда се намират в най-тясна връзка. За това свидетелства Евангелската притча за блудния син. Спомнете си: той се отвърнал от баща си и като взел своя дял от наследството, излязъл от дома на баща си и разпилял имуществото си с блудници.

Така отчуждаването на обществото от Бога се постига с еднакъв успех както от системата на поголовния атеизъм, така и с насаждането на полова разпуснатост в демократичното общество, където “могат да цъфтят всякакви цветя под слънцето”, в това число и “цветята на злото”.

Последствия от медицински, физиологичен характер. Съвременната наука е много добре просветена относно тези последствия. На специалистите е известен законът за телегонията.

Този закон има сила и в човешкото общество. Той се изразява в това, че човекът, лишил от невинност девица (като правило, това са цинични, развратни, нечисти, болни хора), отравя целия ѝ живот след това, и не само на нея, но и на децата ѝ. Работата е там, че клетките, проникнали чрез естеството на прелюбодееца в утробата на нещастната, романтично настроена или напълно лишена от вяра девойка, остават там десетилетия (а не 2-3 дни!), след това те влизат в борба с плода, който някога ще реши да зачене тази убита от живота душа. Ето една от основните причини за вродените заболявания у децата, като се започне от разстройствата на нервната система и се завърши с повишеното вътречерепно налягане, недоразвитостта, болестта на Даун и други беди. Безусловно, половата разпуснатост, която сега искат да натрапят на руското училище, ще се изрази в извращения, дегенерации, израждане на умствените и физическите способности. Интересно е, че у свети Нил Мироточиви тези последствия се разглеждат подробно; той казва, че хората ще бъдат с много нисък ръст, просто джуджета. Ако ви се е случвало да пътувате из руските села, не може да не сте обърнали внимание на крайно ниския ръст на селската младеж. Причина за това е развратеността на селските нрави, пушенето и пиенето на вино, които подрастващите усвояват от детските си години.

Наистина ли ни очаква това, което се явява печална реалност в САЩ? Един от видните американски социолози казва, че американското училище

сякаш си е поставило за задача да излъчва от своите недра грубияни и умствено изостанали. И ако тази нация сега допуска в армията хомосексуалисти, ако в нея няма здрави хора за защита, то очевидно е, че пророчествата на преподобния Нил в пълна мяра ще се сбъднат над жертвите на тези, които сега, за сметка на западни средства, се опитват да извършат сексуална революция и в нашето, още толкова прекрасно, толкова удивително общество, за което можем да съдим по лицата на събралите се тук хора.

Струва си да споменем и за още един факт: всички тези кампании с контрацептивите за деца са довели до застрашителен ръст на абортите в Америка! Така на практика те са получили това, против което се борят на думи.

Вчера в московския Дом на дружбата се състоя закритата конференция, на която не можеше да присъства нито един свещеник. На тази конференция, наречена “Семейното планиране: вчера, днес и утре”, бе съставено обръщение към правителствените инстанции с цел по-бързото внедряване на програмите за “сексуална просвета” в нашите училища.

Накрая ще кажем и за *нравствените последствия от плътската разпуснатост*. Всеки свещеник знае за това по-добре от лекаря, защото свещениците се занимават с нравствеността, така да се каже, професионално и затова им е лесно, макар и горчиво, да правят изводи. Развратът се отразява преди всичко върху характера на човешката душа, тя губи своите природни, дадени от Бога добродетели: яснотата на ума, умението за разбиране на изучавания материал, проникателността, свойствена на детската психика, радостта на сърцето и преживяването на всеки миг като пълнота на битието всичко това, което само по себе си прави детството щастливо. На децата е присъща удивителна телесна динамика. Защо те постоянно скачат, бягат, без да имат нито миг покой? Защото за тях тялото е като мускулист арабски жребец, като инструмент, чрез който душата се проявява в заобикалящия я свят. Ако някога сте общували с блудници и развратници, то, предполагам, сте забелязали у тях известна отпуснатост, разслабеност на телесните членове, смрад на душевно-телесния организъм; те оживяват само тогава, когато предметът на страстта се явява пред очите им.

За нравствените последствия от плътската разпуснатост особено красноречиво свидетелства цинизмът. Цинизмът или неверието в светите неща не може да мине без онегински сплин, печал, тъга, униние, постепенно достигащи до отчаяние и комплекс за самоубийство. Когато ние, свещениците, на изповед узнаем за опитите за самоубийство, се убеждаваме: като правило, посягането на себе си се провокира от блудни

драми и падения, с които, за съжаление, изобилства животът на съвременния човек.

Половата разпуснатост води до израждане на междуличностното общуване. Да не бъдем романтици, на Запад в учебниците по “полово” възпитание се предлагат и вариативни отношения с партньори от един и същи пол. Нали там има пълна “демокрация” в областта на половия живот.

Нравствените последствия от греховния начин на живот се изразяват в обсебеността, която французите наричат “obsession” “обсебеност от страстта”. Човек не владее себе си, гласът на разума замлъква; похотта, нахлула в светилището на душата, води до агресия, до увеличаване на изнасилванията, до безобразни сцени, които превръщат местата за събиране на такива обсебени личности в места за безразборни полови връзки. Ние, московските свещеници, вече знаем как, за нещастие, в училищата, където администрацията съвсем не следи за нравственото възпитание на учащите, подрастващите посред бял ден вършат срамни неща в тоалетните със своите съученички.

Един мой познат бизнесмен, делови човек, веднъж каза: “С немците съм готов да имам работа и да сключвам търговски сделки, а с французите никога”. “Защо?” “Защото у немците семейните добродетели са на висота, а у французите и най-симпатичните президенти, в това число и неотдавна починалият почти национален герой, изневеряват и не смятат това за грях. Ако човек изменя на най-любимото и близко същество, няма няма да измени на мен, случайния търговски партньор?”

Всичко, изброено дотук, означава гибел: политическа, икономическа, морална, духовна, и всички ние сме свидетели на това. (Помните ли как е бил въведен Троянският кон в древния град? Тихо, незабележимо!) Учителите, педагозите са като стражи, те трябва да стоят на стража на детската душа. Следователно ще се наложи всички ние да отговаряме: полагали ли сме усилия, или не в борбата с поредната внесена отвън напаст. Но все пак не ми се иска да говоря само за ужасите, нали темата на моя доклад е: “Уроците по целомъдрие като основа на нравственото възпитание”.

Мисля, че главното във възпитаването на целомъдрие е *личността на учителя*. “В скачените съдове казва Паскал нивото на течността е еднакво”. Ако учителят не цени семейството, не обича самата дума “целомъдрие”, то никакви учебници, дори и най-прекрасните, няма да помогнат.

Сега, за съжаление, се наблюдава опасна тенденция демократизация на основите на учебния процес. В училище идват млади учители, които не смятат за необходимо да носят сако, бяла риза, вратовръзка (както в доброто старо време). Те преднамерено скъсяват дистанцията между учител и ученик, и понякога водят учебния процес не съзиждайки, а разрушавайки, и превръщат урока в свободно общуване с тези, които би трябвало да издигат до себе си.

Директорът трябва да обърне внимание на духовния, нравствен портрет на учителя, който носи на децата словото за доброто, за душата, за Бога. Ако урока преподава жена, която е изпълнена с вяра в Бога, ако тя е морално чистоплътна, ако за нея раждането на деца не е проклятие, а благословение, то, разбира се, нейните думи, самият ѝ облик, заобикалящата я атмосфера, като магнит, ще привлекат към себе си дори и разпуснатите деца, неполучили това, което е необходимо, у дома, в семейството. Такъв учител безусловно разбира, че не училището, а домът формира вкусовете, поведението и личността на детето. Убеден е, че именно учителят християнин е призван да съдейства за въцърковяването на родителите.

Когато доведем родителите до първата изповед, когато те се покаят за греховете на младостта си и получат правилна представа за живота на човека, за християнската семейна етика, ще може да се говори за нещо, да се борим за нещо, защото всички тези злополучни програми се разпространяват като вирус в Русия именно защото почвата е благоприятна. Трупният мирис на сладострастието сега се носи над нашите домове, а святата област на раждането на деца, на съпружеския живот е превърната от най-добронамерените, както изглежда, хора, в разврат, строго осъждан от светите отци. И така, просветата на родителите чрез педагог християнин това е голямо дело. Нека всеки осъзнае себе си като подвижник на това поприще.

Следващата малка крачка в урока по целомъдрие това е *външният вид на учащите се*. Признаваме, че съветското училище е получило в наследство от руското едно особено пуританство. Благодарение на това то е било и остава несравнимо с американските, японските, холандските и други училища. Затова в много православно ориентирани гимназии умните директори, по съвета на свещенослужителите (които сами ходят в униформа), влизат в разходи и отново въвеждат училищната униформа. Руският мислител свещеник Павел Флоренски не случайно е казал, че облеклото е продължение на личността. Детето в училищна униформа се чувства ученик, частица от училищния организъм. Училищната униформа

действително предпазва от нещо, обуславя определен начин на поведение на учащия се.

Следващото, на което трябва да обърнем внимание (доколкото е по силите ни) това е *предпазването на децата от развращаващи зрелища и лоши общества*, развалящи “добрите нрави”, по думите на апостол Павел. Почти неизпълнима задача, защото днес нашите домове са осквернени с това, което се нарича пошлост. Прекрасна формулировка на пошлостта дава Димитрий Сергеевич Мережковски, човек с неясно религиозно съзнание, но с голяма естетическа и филологическа чувствителност: “Пошло е това което е пошло¹”, тоест започнало е да се скита и да броди по сърцата и умовете на множество хора. Сега Хамовото царство, както никога, заема устойчиво положение в обществото, и има за свое седалище нашите сърца, сърцата на хората, у които за кратко време са се снижили всички критерии за оценка: естетически, етични, духовни.

И така, необходимо е да умеем по някакъв начин да защитим колектива от деца, да го отвърнем от пошлостта, от долнопробните средства за масова информация това е и нравствена, и социална задача. Помните ли думите на Базаров: “Кажете ми каква е работата, и аз ще се съглася”? Истинската дейност, която разкрива душевното богатство на личността, помага на човека да се чувства човек това е деятелната християнска любов към ближния, който и да е той: болен, инвалид или стар човек, оставен без грижи от своите родственици. Ето урока на живота, който повече от всичко (заедно с участието в църковното богослужение) се явява противоотрова за нравствено неукрепналия детски организъм.

Но може ли да съществува училище, възпитателно дело без нравствени идеали? Ако няма идеал, няма и свързания с него героизъм, романтика. Сега душите на нашите деца вехнат, младежта търси романтика там, където я няма в бандитизма. Следователно главната задача на педагога е да възкреси нравствения идеал, още повече, че този идеал отдавна е възкръснал, неговата сила диша в простите и незлобиви сърца; този идеал е Христос, Пресвета Богородица и светите Божии угодници, които са обходили цялата руска земя, свидетелствайки за висшата правда. Когато ме канят в училище при гимназисти, мисля с какво да започна разговора, с какво да го завърша. Четиридесет и пет минути време, а пред нас е вечността... Аз винаги избирам разказа (ако съм сигурен, че не са го слушали) за света Елисавета Феодоровна. Наистина тя е близка до идеала най-красивата жена в Европа, чието целомъдрие я е направило ангела на Русия! Ако ми се удаде да вложа мисълта за нравствената красота в сърцата на децата, значи е постигната малка победа. С какво, ако не с това, трябва да се занимава педагогът? Той трябва, сам стремейки се към чист,

честен, благороден живот, всеки път на своите уроци да приближава децата към този идеал. Тогава урокът по нравственост ще се състои, словото на живота ще бъде произнесено и чуто!

И така, необходим е нравствен подвиг. Децата не обичат баналността, най-страшното е, когато им е скучно в час. А за да не им е скучно, трябва да има предизвикателство, борба. Покажете на децата колко мъчително трудно е да придобиеш чистота на сърцето, разкажете им какъв кървав подвиг е това. Напразно Рахметов е лежал на гвоздеи, той не е имал целомъдрие, освен това Чернишевски пише, че неговият герой не можел да мисли и размишлява, ако преди това не се е напушил добре. А вие прочетете на децата Житията на светиите, без съкращения, и те ще разберат за какво става дума. Прочетете им житието на преподобния Моисей Угрин, брат на свети Георги Угрин, убит, когато е защитавал с тялото си своя княз Борис от предателските кинжали на тълпата. Свети Моисей Угрин, млад, красив, попаднал в плен при една горда полякия, тя го затворила в замък, заобиколила го с разкошна обстановка и по всякакъв начин го съблазнявала към грях. Прочетете на децата за това, как той се съпротивлявал на блудната жена. Защо? Заради вярата и верността на Истината! Ето на това трябва да учим децата, това са живи образи: Мария Египетска, чието житие се чете в храма по време на Великия пост, Иосиф Прекрасни, ветхозаветен праведник, света Сусана ето ви урок по религия. Прочетете последната глава от книгата на пророк Даниил за целомъдрената Сусана! Това е толкова съвременно, никакво теоретизиране жива реч, жив подвиг, страдание и венец на чистотата, децата слушат, затаили дъх. Само трябва да се намират теми. Но това е работа на нас и на педагозите, не можем да се оплакваме от липса на дидактически материал.

Интересно е какво ще стане, ако организациите по семейно планиране успеят да проведат своя експеримент? Аз, филолог в миналото, си задавам такъв въпрос: какво ще се случи с речта на децата, какво ще стане с техния езиков запас и речник, как децата ще изразяват своите мисли след тези уроци? Нали пикантните теми трябва да се обсъждат след уроците, нали трябва да се направи “предложение”, да се получи отказ или покана какво ще им дойде на помощ? Боя се, че на нашите наранени подрастващи ще дойде на помощ нецензурният речник... да, само той! Този речник е изобретение на бесовете не на татарите, не на персите или на някакви туземци, той е измислен от демоните. И те са го измислили, за да хулят Божието творение, да хулят тялото на човека, да хулят святата област на раждането на деца, и чрез мерзките думи да оскверняват сърцевината душата, за да пристъпят след това и към телесно оскверняване. Вместо демоните “работата на ада” ще извършват “специалистите”. Разработвайки темата за целомъдрието на уроците по нравствено възпитание, ние трябва

да бъдем много внимателни към думите и много усърдно да се занимаваме с руския език. Исконните руски думи, голяма част от корените на които произлизат от църковнославянския пласт, са одухотворени, възвишени, непосредствено се съотнасят с нравствения свят на човека. Можем например да предложим на децата съчинение на тема: “Какво разбирате под думата “целомъдрие” и защо искате да бъдете целомъдрени?”. Децата ще ви напишат удивително дълбоки неща. Ние, за съжаление, сега обръщаме малко внимание на речта и не се занимаваме с лексиката с децата, не съставяме речници на духовните понятия, макар че словото има най-мощна възпитателна сила. Не случайно Христос е говорел за това, че апостолите вече са очистени чрез словото, тоест оцеломъдрени.

И в заключение ще кажем най-важното, отнасящо се до целомъдрието. Православието (като духовна култура на нашето Отечество) ни приобщава към безценното съкровище *хигиената на човешкото сърце, профилактиката на чистотата на душата*. Същността на тази профилактика е в умението да различаваме и качествено да оценяваме своите помисли и мисли. Отсявайки плевелите и оставяйки пшеницата, ние побеждаваме и преодоляваме злото вътре в себе си. Това не знаят и не владеят никакви рационалистични морални системи, нито енциклопедистите просветители, нито соцреалистите. Това знание притежава само Православието, на това учат своя малък питомец батюшката свещеник и бабата възпитателка: “Дете мое, Бог да те пази от нечисти и недобри мисли. Бог всичко знае... Виждаш, Той предупреждава от иконата, и благославя, за да бъде мисълта чиста и светла”. Изкуството на педагога е в това, да въведе ума на детето в сърцето и да научи детето да пази сърцето си от неканени гости: зли, лукави, нецеломъдрени помисли. Колко чувствителност, колко професионализъм се изисква тук, и главното, дълбока въцърковеност на учителя!

Не само уроците по целомъдрие, но и всички уроци изискват дисциплина. Без съзнателна дисциплина учебният процес е невъзможен. Когато става дума за нравствеността, то и така наречените дребни неща стават важни. Забелязвал ли е някой от нас как се изменя изразът на лицето на ученика, дъвчещ дъвка? То губи духа на скромността, разума и целомъдрието. Нали безцеремонното поведение в час вече говори за недостиг на срамежливостта, която прави децата ангели! Същото ще кажем и за осанката и умението или неумението да се държиш както подобава на ученик. Едно е, когато седят полулегнали, в разпуснати, “американски” пози, и друго когато изправят гърба и раменете. В здраво тяло здрав дух.

Сега ние с вас действително сме изправени пред избор. Сега се сбъдват думите от Апокалипсиса: *Неправедният нека върши още неправда; нечистият нека се още скверни; праведният нека върши още правда, а светият нека се още осветява* (Откр. 22:11). Нека чуе този, който е решил да оскверни най-малките и беззащитни, страшното предупреждение: *Ето, ида скоро, и отплатата Ми е с Мене* (Откр. 22:12). Днес всеки и в държавата, и, страшно е да се каже, вътре в църковната ограда прави това, което му изглежда справедливо. Но ето в какво е въпросът: на кого ти, учителят, ще послужиш? Какво ще върчиш днес на своя питомец: свещта на вярата или контрацептивно средство? Ще предприемеш ли жертвени усилия, за да стане училището място на здрави понятия и благороден живот, или ще продължиш “да отделяш” училището от Църквата и от нравствената правда?